

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Terejko

pt.: *Wpływ wybranych mutacji w domenie zewnątrzkomórkowej*

na wiązanie neuroprzebieżnika i bramkowanie rekombinowanego receptora GABA_A typu $\alpha_1\beta_2\gamma_2$

Podstawą opracowania recenzji jest, podjęta w dniu 25 lutego 2021 r., uchwała Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o powołaniu na recenzenta rozprawy doktorskiej autorstwa mgr Katarzyny Terejko. Pani magister przygotowała pracę doktorską zatytułowaną „*Wpływ wybranych mutacji w domenie zewnątrzkomórkowej na wiązanie neuroprzebieżnika i bramkowanie rekombinowanego receptora GABA_A typu $\alpha_1\beta_2\gamma_2$* ” w formie spójnego cyklu trzech artykułów naukowych o następujących tytułach:

A1/ Distinct Modulation of Spontaneous and GABA-Evoked Gating by Flurazepam Shapes Cross-Talk Between Agonist-Free and Liganded GABA_A Receptor Activity. Jatczak-Śliwa M., Terejko K., Brodzki M., Michałowski M.A., Czyżewska M.M., Nowicka J.M., Andrzejczak A., Srinivasan R., Mozrzykmas J.W. **Front Cell Neurosci**, 2018, 12:237.

IF = 3,921; punkty_{MNiSW} = 35

A2/ The C loop at the orthosteric binding site is critically involved in GABA_A receptor gating. Terejko K., Kaczor P.T., Michałowski M.A., Dąbrowska A., Mozrzykmas J.W. **Neuropharmacology**, 2020, 166:107903.

IF = 4,431; punkty_{MNiSW} = 140

A3/ Interaction between GABA_A receptor α_1 and β_2 subunits at the N-terminal peripheral regions is crucial for receptor binding and gating. Terejko K., Michałowski M.A., Dominik A., Andrzejczak A., Mozrzykmas J.W. **Biochem Pharmacol**, 2021, 183:114338.

IF = 4,960; punkty_{MNiSW} = 100

Summaryzna wartość tzw. współczynnika oddziaływania (IF) prac wynosi 13,312, natomiast łączna liczba punktów MNiSW, liczonych zgodnie z punktacją obowiązującą w roku opublikowania manuskryptu, wynosi 275. Wymienione powyżej artykuły uzupełnione zostały o wprowadzenie

obejmujące zagadnienia związane z tematyką pracy, cele badawcze, podsumowanie wyników oraz streszczenie w języku polskim i angielskim. Dodatkowo do pracy dołączone zostały oświadczenia współautorów prac tworzących monotematyczny cykl publikacji. Z zawartych w rozprawie doktorskiej oświadczeń wynika, że udział Doktorantki w pracach eksperymentalnych był znaczący. Równie wysoko oceniam zaangażowanie Doktorantki w prace związane z przygotowaniem manuskryptów do publikacji. Pani mgr Katarzyna Terejko jest pierwszym i zarazem korespondencyjnym autorem, w dwóch z trzech, przedstawionych do recenzji prac.

Wszystkie opisane w publikacjach badania przeprowadzone zostały w ramach dwóch grantów przyznanych przez Narodowe Centrum Nauki. Kierownikiem obu projektów był prof. Jerzy Mozrzyk, który sprawował także bezpośredni nadzór nad pracą doktorską mgr Katarzyny Terejko jako promotor.

Ocena merytoryczna pracy

Podstawową jednostką strukturalną i funkcjonalną układu nerwowego są neurony, które komunikują się ze sobą bądź na drodze chemicznej bądź elektrycznej. W synaptycznej transmisji chemicznej nośnikiem informacji są związki chemiczne określane mianem neuroprzekaźników. Połączenie neuroprzekaźnika ze ściśle określonym białkiem receptorowym prowadzi do pobudzenia lub zahamowania aktywności neuronu docelowego. Jednym z głównych neuroprzekaźników biorących udział w procesie hamowania jest kwas γ -aminomasłowy (GABA), który łącząc się z receptorami GABAergicznymi wywołuje określony efekt fizjologiczny. Należy jednak podkreślić, że receptory GABAergiczne stanowią niejednorodną grupę białek receptorowych, w obrębie których wyróżniono trzy typy receptorów: receptory GABA_A, GABA_B oraz najmniej poznane receptory GABA_C. Jak ważną rolę pełni kwas γ -aminomasłowy w prawidłowym funkcjonowaniu układu nerwowego może świadczyć chociażby fakt, że zaburzenia transmisji GABAergicznej leżą u podstaw patogenezy takich schorzeń neurologicznych i psychicznych jak padaczka, autyzm czy schizofrenia.

Tematyka recenzowanej pracy oscyluje wokół zagadnień związanych z budową oraz procesem aktywacji receptora GABA_A. Te pentameryczne kanały jonowe charakteryzują się niezwykle dużą różnorodnością funkcjonalną będącą wynikiem występowania 19 typów podjednostek białkowych wchodzących w skład receptora GABA_A. W ośrodkowym układzie nerwowym najczęściej występującą postacią receptora GABA_A jest postać o składzie jednostkowym $\alpha_1\beta_2\gamma_2$. Warto podkreślić, że obecność określonych typów podjednostek w danym receptorze determinuje jego podatność na modulację przez liczne związki farmakologiczne, w tym stosowane na szeroką skalę w klinicyście benzodiazepiny, barbiturany, anestetyki i neurosteroidy. Przyłączenie agonisty do, występujących w domenie zewnątrzkomórkowej, miejsc wiązania prowadzi najpierw do aktywacji receptora GABA_A, a następnie

do otwarcia, zlokalizowanej w domenie transbłonowej, bramki kanału jonowego. **Co ciekawe, pomimo wieloletnich badań molekularne mechanizmy leżące u podstaw procesu aktywacji receptora GABA_A oraz jego modulacji przez związki farmakologiczne wciąż nie są w pełni poznane.**

Głównym celem badań opisanych w spójnym cyklu publikacji było: **1/** określenie roli, zlokalizowanych w domenie zewnątrzkomórkowej, aminokwasów aromatycznych α_1 F14, β_2 F31 i β_2 F200 w procesie aktywacji oraz bramkowania receptora GABA_A typu $\alpha_1\beta_2\gamma_2$; **2/** określenie wpływu flurazepamu (leku z grupy benzodiazepin) na proces bramkowania rekombinowanego receptora GABA_A zawierającego mutacje w miejscu wiązania agonisty (w pozycji α_1 F64 i β_2 F200). Wszystkie zawarte w pracach dane pochodzą z badań, w których zastosowano wysokiej rozdzielczości techniki elektrofizjologiczne (technikę *patch-clamp*) oraz modelowanie kinetyczne.

W pierwszej z prac [**manuskrypt A1**], stanowiących spójny tematycznie cykl, poruszone zostało zagadnienie związane z modulacją aktywności receptora GABA_A przez flurazepam. W omawianej pracy zamieszczone zostały wyniki dotyczące wpływu tego związku na spontaniczną oraz indukowaną podaniem agonisty aktywność receptorów typu dzikiego oraz receptorów z mutacją w pozycji α_1 F64. Analiza pozyskanych w trakcie badań elektrofizjologicznych danych wykazała, że flurazepam zwiększa aktywność zarówno receptorów typu dzikiego jak i receptorów rekombinowanych. Dodatkowo przedstawione zostały wyniki, które sugerują, że mechanizmy odpowiedzialne za modulację aktywności receptora GABA_A, podczas aktywności spontanicznej i wywołanej podaniem agonisty, różnią się między sobą. Chciałam podkreślić, że uzyskane przez Doktorantkę wyniki są niezwykle cenne, bowiem poszerzają wiedzę na temat działania leków z grupy benzodiazepin na receptor GABA_A. Co więcej rzucają nowe światło na temat zależności między strukturą a funkcją badanego receptora. Warto też dodać, że zawarte w pracy wyniki mają duży potencjał aplikacyjny i mogą stać się przyczynkiem do szerszych badań mających na celu opracowanie nowych leków z grupy benzodiazepin. Biorąc pod uwagę fakt, że receptory GABAergiczne odgrywają kluczową rolę w patogenezie licznych schorzeń neurologicznych i psychicznych uzyskane przez Doktorantkę wyniki wydają się być nie do przecenienia.

W drugiej z prac [**manuskrypt A2**] Autorzy podjęli się próby określenia roli fragmentu makrocząsteczki białka receptorowego, określanego mianem pętli C, w procesie aktywacji receptora GABA_A. Z dostępnych w literaturze danych wiadomo, że pętla C po przyłączeniu agonisty do receptora ulega zmianom konformacyjnym, które prowadzą do tzw. „nakrywania” (ang. *capping*) miejsca wiązania. Wyniki badań przeprowadzonych na rekombinowanych receptorach GABA_A (receptorach z mutacją reszty aminokwasowej w pozycji β_2 F200) dostarczyły niezbitych dowodów na to, że rola badanego fragmentu białka jest znacznie większa w aktywacji receptora niż pierwotnie sądzono i nie ogranicza się wyłącznie do udziału w procesie wiązania agonisty. Zawarte w manuskrypcie dane

sugerują, że zasadniczo wszystkie etapy aktywacji receptora GABA_A, czyli wiązanie agonisty, preaktywacja, zamykania i otwierania kanału, a także desesytyzacja zależne są od skuteczności „nakrywania” miejsca wiązania przez pętlę C. Dodatkowo zostało dowiedzione, że wywołująca deformację pętli C mutacja w pozycji β_2 F200, zmienia wrażliwość rekombinowanego receptora na flurazepam.

W ostatniej z prac [manuskrypt A3] zaprezentowane zostały z kolei wyniki wskazujące na kluczową rolę peryferyjnych obszarów domeny zewnątrzkomórkowej receptora GABA_A w procesie jego aktywacji. Przedstawione w omawianej pracy dane są również bardzo wartościowe, ponieważ wspomniany powyżej obszar białka receptorowego jest stosunkowo słabo zbadany, a jego rola w procesie aktywacji i bramkowaniu receptora GABA_A nie do końca poznana. Doktorantka, wraz ze współautorami pracy wykazała, że mutacje zlokalizowanych w domenie zewnątrzkomórkowej fenyloalanin α_1 F14 i β_1 F31 upośledzają w zasadzie wszystkie procesy związane z aktywacją i bramkowaniem receptora GABA_A.

Podsumowując opisane w monotematycznym cyklu publikacji wyniki badań wyraźnie wskazują, że mutacje kluczowych aminokwasów aromatycznych, występujących w domenie zewnątrzkomórkowej receptora GABA_A, upośledzają większość etapów związanych z jego aktywacją oraz bramkowaniem kanału jonowego. Co więcej, dostarczają nowych informacji na temat zależności między wybranymi rejonami domeny zewnątrzkomórkowej i ich rolą w procesie aktywacji receptorów GABA_A.

Chciałam podkreślić, że zawarte w rozprawie doktorskiej wyniki badań poddane zostały już ocenie merytorycznej przez ekspertów podczas procesu ich publikacji w prestiżowych czasopismach naukowych, dlatego też nie mam większych uwag do zawartych w pracach danych eksperymentalnych. Niemniej jednak chciałabym poprosić Doktorantkę, żeby podczas publicznej obrony:

- 1/ odniosła się do danych, które sugerują, że kwas γ -aminomasłowy w określonych warunkach może prowadzić, nie do zahamowania aktywności neuronu docelowego, lecz jego podbudzenia;
- 2/ przedstawiła krótką charakterystykę pozostałych dwóch typów receptorów GABAergicznym (receptorów GABA_B i GABA_C) wskazując na podobieństwa oraz różnice między tymi receptorami, a badanym przez siebie typem receptora (receptorem GABA_A).

Ocena formalna pracy

Treść rozprawy doktorskiej odpowiada tytułowi pracy oraz sformułowanym celom badawczym. Dobór piśmiennictwa jest poprawny, a zamieszczony w pracy wykaz bibliografii nie budzi żadnych

zastrzeżeń. Wszystkie pozycje posiadają pełne noty bibliograficzne oraz swoje odpowiedniki w tekście. Precyzyjnie wyselekcjonowane materiały źródłowe pozwoliły na przygotowanie ciekawego wstępu i umożliwiły syntetyczne omówienia uzyskanych wyników.

Pod względem językowym praca została napisana poprawnie. Choć nie ma w niej rażących błędów stylistycznych, ani niezgrabności językowych, to Doktorantce niestety nie udało się uniknąć błędów interpunkcyjnych. Mam też uwagę, która dotyczy obecnych w pracy sformułowań będących „kalką językową” anglojęzycznych zwrotów. Sugerowałabym, aby w polskojęzycznych opracowaniach naukowych unikać tego typu sformułowań, tym bardziej, że większość z nich posiada swoje odpowiedniki w języku polskim (i tak np. słowo „inhibicja” można zastąpić słowem „hamowanie”). Przedstawione powyżej drobne uwagi nie mają absolutnie żadnego wpływu na bardzo wysoką ocenę recenzowanej pracy.

Podsumowanie i ostateczne wnioski

Zastosowanie właściwych metod doświadczalnych oraz prawidłowe wnioskowanie przyczyniło się do uzyskania przez mgr Katarzynę Terejko wartościowych wyników o nowatorskim charakterze. Godny uwagi jest fakt, że otrzymane przez Doktorantkę rezultaty mogą wyznaczać nowe kierunki badań farmakologicznych i przyczynić się do opracowania leków nowej generacji, które mogłyby nie tylko w precyzyjny, ale także pożądany z punktu klinicznego, sposób modulować aktywność receptorów GABA_A. **Zatem stwierdzam, że w mojej ocenie rozprawa doktorska Pani mgr Katarzyny Terejko spełnia wszelkie wymogi określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 z późniejszymi zmianami).** Z związku z powyższym wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o dopuszczenie mgr Katarzyny Terejko do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie zważywszy na ciekawe koncepcje badawcze zawarte w pracy doktorskiej, potencjał aplikacyjny uzyskanych wyników, formę przedstawionej rozprawy doktorskiej (3 publikacje w czasopiśmie o stosunkowo wysokich współczynnikach oddziaływania) **wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o wyróżnienie zarówno recenzowanej rozprawy doktorskiej, jak i Doktorantki, stosowną nagrodą.**

dr hab. Renata Bocian